

Aanwezig : Mevr. N. Aziz (Baltzer Science Publishers BV); P. Bäumer; A.W.W.M. Biegstraaten (TUD); P. Bloemen; B. Bos (RUG); P.J. Braakman; J. Braams; K. de Bruijn (FITO Prepress Services); L. de Coninck (de Kraal); N. Cox (KUN); F. van Ditmarsch (EDON); G. van den Dobbelsteen (LOGIN BV); W. Dol; R. Doornebal (Wolters Kluwer); E. van Eynde (Universitair Rekencentrum); E. Frambach (RUG); G. Geens; F. Goddijn (FGBBS); P. Gragert (Universiteit Twente); W.J. van de Guchte; H. de Haan; H.H. de Haan (Erasmus Universiteit); J. Hagen (Pragma); T.J. Harkema (Friesland College); H. Haverkort; J. Hellings (UvA); R. van der Heijden (Hogeschool Utrecht); H. Hondorp (UT); R. de Hoop (TU); R. de Jeu (Wolters Kluwer); P. de Jong (TUD); J. Jonker Pragma A. Kemperman (KUB); N.S. Kroonenberg (RUG); M.J. Krugers (Technical Marketing Consulting); C.G. van der Laan; R. van Langen; F.D. Mesman (Elsevier Science Publishers); H. van Mourik (Koninklijke Bibliotheek); G.J.H. van Nes (ECN); J.H.B. Nijhof (RUG); P. van Oostrum (UU); S.A.M. Pepping (Elsevier Science Publishers); J. Pijnenburg (KUB); J. Renkema (TU); E. de Rouville; A.C.A. Serier; A. Soos (Universiteit Twente); R.C.W. Strijbos (UT); W. Tierie (Adobe Systems); E. Ulijn (TUD); B. IJff (Scan Laser B.V.); Mevr. A. van der Werf (Adobe Systems); J.J. Winnink; R. Zielman (Hogeschool Enschede); Mevr. W. Zwemmer (FITO Prepress Services);

Notulist : Frans Goddijn

1 Opening

Voorzitter Johannes Braams opent de veertiende NTG-bijeenkomst.

2 Notulen van de ntg-bijeenkomst van 17 november 1994

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

3 Ingekomen stukken en mededelingen

Secretaris Gerard van Nes geeft een enthousiaste uiteenzetting over de binnengekomen tijdschriften van diverse zusterverenigingen.

Gerard vertelt daar als MAPS-redacteur bij dat, ten gevolge van een gestegen NTG-ledenaantal, er bijna een tekort aan MAPS-en is ontstaan... een prettig luxe-probleem! De eerstvolgende MAPS wordt klein van omvang in verband met het werk aan de *proceedings* van de komende EuroTeX conferentie.

De MAPS-award voor de beste bijdrage aan ons halfjaarlijkse tijdschrift wordt ditmaal toegekend aan Herman Haverkort voor zijn drie artikelen met bijbehorende stylefiles. Herman was tot voor kort vrijwel onbekend met TeX maar hij heeft zich na een vliegende start geplaatst in de kleine kring van TeX-goeroes. Zijn stylefiles zijn ook voor de leek onmiddellijk bruikbaar en ze bieden een nieuw scala aan mogelijkheden voor fraaie tekstopmaak.

MAPS-redacteur Wietse Dol meldt dat er sinds kort voor donateurs-leden de mogelijkheid bestaat om een pagina advertentieruimte te krijgen achterin in de MAPS. De gewaardeerde bijdragen van deze donateurs-leden zijn van belang voor het bekostigen van ons, in omvang gestaag groeiende tijdschrift.

4 NTG ledenvergadering

4.1 Jaarverslag secretaris

Het jaarverslag, dat ook is te vinden op de WWW-site van het NTG, wordt ongewijzigd vastgesteld.

4.2 Jaarverslag penningmeester

Phons Bloemen stelt voor om de inkomsten van het CD-ROM projekt afzonderlijk te verwerken. Wietse Dol licht toe dat dit vanaf de derde editie van de CD-ROM ook zal gebeuren.

Kees van der Laan vraagt wat de relatie is tussen auteurs en NTG bij de CD-ROM, waarop Erik Frambach aangeeft dat deze is te vergelijken met die tussen een schrijver en een uitgever.

Piet van Oostrom vraagt of het NTG BTW-plichtig is, waarop Wietse Dol toelicht dat er wel reserveringen worden gemaakt voor het geval er BTW geheven zou gaan worden.

Wietse vertelt dat de opbrengst van dit projekt ook kan worden aangewend voor PR-werk inzake 4TeX, voor cursussen en voor ondersteuning van de ontwikkelingen bij de NTG WWW pagina.

Piet van Oostrom komt met de suggestie om een drive voor het CTAN systeem ter beschikking te stellen, hetgeen door het 4allTeX team zal worden overwogen.

Simon Pepping heeft, mede als lid van de kascommissie, een boekhoudtechnische opmerking: de posten *afschrijving* en *apparatuur* zouden op een andere wijze geboekt moeten worden. Penningmeester Wietse Dol is dat met Simon eens en zodra er nieuwe software is aangeschaft ten behoeve van de boekhouding, zal deze wijziging worden doorgevoerd.

4.3 Royementen

Wietse Dol licht de gebruikelijke procedure nog eens toe: allereerst ontvangt een lid een contributiebrief, vervolgens wordt er bij niet-betaling een aanmaning verzonden en indien daarna reactie uitblijft, wordt er een brief met aankondiging van het royement verstuurd, niet zelden vergezeld van pogingen het lid dat in gebreke blijft ook op andere wijze (telefonisch, via Internet) te bereiken. Ditmaal komen G. van der Zee uit Den Bosch en F. Blokland uit Zoetermeer in aanmerking voor royement. De vergadering gaat hiermee akkoord.

5 Verslag commissie voor kascontrole en vaststelling nieuwe commissie voor kascontrole

Het verslag van de commissie wordt aanvaard en de nieuwe kascontrolecommissie zal bestaan uit Phons Bloemen en Jules van Weerden.

6 Bestuursverkiezingen

Erik Frambach en Gerard van Nes worden herkozen. Erik Frambach wordt de nieuwe voorzitter. Johannes Braams en Frans Goddijn blijven als bestuursleden aan.

7 EuroT_EX'95

Deze conferentie zal plaatsvinden van 4 tot 8 september met als thema THE T_EX TOOLBOX. De MAPS-redactie verzorgt de proceedings. Dinsdag 5 september zal er een NTG-vergadering plaatsvinden van 13:30 uur tot 14:30 uur. De conferentie zal duren van maandagmiddag tot en met donderdagochtend en de rest van de week zal worden gevuld met *tutorials*. De kosten zullen fl 300,- bedragen voor de conferentie inclusief maaltijden of fl 600,- *all in* inclusief overnachtingen.

8 Miscellaneous

8.1 Verslag BachoT_EX

Dit verslag is verschenen in de MAPS.

8.2 PC-zaken, 4allT_EX CD-ROM

Het 4allT_EX team (Wietse Dol en Erik Frambach) vertelt dat de derde editie al vrijwel klaar was in maart, maar dat daarna diverse updates van Eberhard Mattes verschenen terwijl het ook wachten is op bericht van Donald Knuth dat de nieuwe T_EX-versie kan worden verspreid.

Bestellingen van de derde editie gaan lopen via Herman Haverkort en er zal meer aan software support worden gedaan, onder andere door Phons Bloemen.

Jan Renkema zal het 4allT_EX team voorzien van tips voor de implementatie van OzT_EX voor Mac-users.

René van der Heijden merkt op dat diverse stylefiles, genoemd in het recente MAPS-artikel van twee Japanse auteurs, niet te vinden zijn op het FGBBS en evenmin op de CD-ROM. Piet van Oostrum licht toe dat een aantal van deze stylefiles is verou-

derd, zelfs op het inmiddels *obsolete* verklaarde L^AT_EX 2.09 al niet meer werkte en alleen in Japan is te vinden.

8.3 LUG CD-ROM

Erik Frambach heeft een bezoek gebracht aan Genève in het kader van het Omega-project. Daar is ook overleg gevoerd met andere Local User Groups voor het totstandkomen van een CD met *alle* LUG-publicaties.

Het mooist zou het zijn als deze CD nog vóór september gereed zou zijn. Waarschijnlijk is dan het beoogde geavanceerde index- en zoekstelsel voor deze CD nog niet klaar; die zou in een latere editie kunnen worden opgenomen.

8.4 Herinstelling ntg werkgroepen

Johannes Braams zal de diverse werkgroepen aanspreken en inventariseren welke wegens inactiviteit kunnen worden opgeheven.

Na EuroT_EX wordt de voortgang van de werkgroep SGML bekeken.

9 Rondvraag en sluiting

Voorzitter Erik Frambach hoopt iedereen weer te begroeten op de volgende bijeenkomst, 5 september, in Papendal bij Arnhem tijdens de EuroT_EX conferentie.

10 Voordrachten:

Het hierna volgende is, met grote dank, overgenomen van een uitstekend verslag van Hans van Mourik¹ dat verscheen in de PREMIUM mailing lijst. Ook zijn er door de notulist enkele opmerkingen van spreker Wiegert Tierie in verwerkt.

10.1 Henk de Haan, de NTG op het World Wide Web

Henk de Haan liet de www-pagina's van de Nederlandse T_EX Gebruikersgroep zien. Hoewel momenteel in ontwikkeling, zijn deze pagina's reeds bereikbaar.² Inmiddels is de domeinnaam `www.ntg.nl` aangevraagd, die inmiddels is toegekend, zodat de uiteindelijke URL `http://www.ntg.nl` zal worden.

10.2 Arno Kemperman, L^AT_EX2HTML ervaringen

L^AT_EX2HTML is een conversieprogramma van Nicos Drakos (Univ. Leeds) dat L^AT_EX omzet in HTML. Het is een PERL-script dat in de praktijk vrijwel alleen onder UNIX draait omdat het een beroep doet op een aantal andere programma's. Daartoe behoren het macropakket L^AT_EX, de PostScript-converter DVIPS, GhostScript (een PostScript interpreter) en `pbmpplus` of `netpbm` (programma's om Postscript-plaatjes naar GIF-plaatjes te converteren).

Gedurende zijn stage bij het Laboratorium voor Analytische Chemie te Nijmegen heeft Arno Kemperman een handleiding voor het Internet en het World Wide Web geschreven. De belangrijkste drijfveer daarbij was om medewerkers ervan te

¹ 'Verslag voor SURFnet bv.', door Hans van Mourik, Sectie bibliotheekonderzoek Koninklijke Bibliotheek, `mourik@python.konbib.nl`

² `http://ei0.ei.ele.tue.nl/ntg`

overtuigen dat het WWW niet slechts een bron van triviale informatie is, maar dat er door scheikundigen wel degelijk zinvol gebruik van kan worden gemaakt en dat het Laboratorium zelf ook informatie op het Web kan aanbieden.

Om een optimale lay-out te bereiken, heeft hij zijn handleiding geschreven in L^AT_EX. Vervolgens heeft hij met L^AT_EX2HTML ook een versie voor het Web gemaakt. Het resultaat ziet er vrij aardig uit. Er is een goed gestructureerde inhoudsopgave. Verder is zijn tekst opgesplitst in een aantal knooppunten (nodes of HTML-bestanden) met bovenin telkens een paar knoppen. Zo'n knooppunt bevat meestal een paragraaf, maar kan ook een summier bestand zijn met slechts de titel en de inhoudsopgave van een hoofdstuk.

Voor een optimaal gebruik van L^AT_EX2HTML dient men een apart stijlbestand (`html.sty`) te gebruiken en moet men voor een paar zaken, zoals verwijzingen naar URL's en plaatjes een paar extra L^AT_EX-codes toevoegen. Dit heeft het eigenaardige gevolg dat men plaatjes tweemaal moet opnemen: Op de L^AT_EX-wijze³ en op de HTML-wijze⁴.

In zijn paper in MAPS 95.1 (de halfjaarlijkse bundel van de NTG) doet Arno verder een aantal aanbevelingen hoe men het initialisatiebestand van L^AT_EX2HTML kan optimaliseren.⁵

Concluderend kan men vaststellen dat, uitgaande van een tekst in L^AT_EX, na het toevoegen van een paar extra L^AT_EX-codes vrij snel een geschikte versie voor op het Web kan worden gemaakt.

10.3 Peter Gragert, Xhdvi ervaringen

Xhdvi is een DVI-viewer voor T_EX-teksten met Hypertext-mogelijkheden. DVI's zijn door T_EX gezette pagina's in een printer-onafhankelijk (Device Independent) formaat. Zoals de naam al zegt werkt Xhdvi onder X-Windows (meestal UNIX). De Hypertext-mogelijkheden zijn gebaseerd op een aantal aan T_EX toegevoegde commando's die bekend staan als HyperTex. Deze commando's zijn afgeleid van HTML (T_EXmacro's zoals `\HREF{URL}{text...}`) die weer zijn gebaseerd op het T_EX-commando `\special` met als inhoud `{HTML}` plus HTML-tag.⁶

Momenteel is Xhdvi nog een van de weinige DVI-viewers die HyperT_EX ondersteunt, maar wellicht komen er meer, naarmate onder wiskundigen en natuurwetenschappers de behoefte groeit aan een Hypertext-mogelijkheid direct vanuit T_EX of L^AT_EX.

De spreker Peter Gragert had gehoopt Xhdvi te kunnen gebruiken voor educatieve doeleinden. Hij wilde het wiskunde-verwerkende programma Maple opstarten vanuit verwijzin-

gen in een wiskundige tekst. Helaas bleek Maple niet te kunnen worden aangeroepen met een bestandsnaam als argument. Vanuit het publiek werd gezegd dat zoiets met het programma Mathematica wel kan. Maar dat is weer een wat duur programma voor puur educatief gebruik.

10.4 Wiegert Tierie, Adobe Acrobat 2.0, 'beyond the bounds of paper'

Wiegert Tierie van Adobe Systems Benelux bv. presenteerde Adobe's nieuwe bestandformaat PDF (Portable Document Format) en de bijbehorende Acrobat programmatuur. PDF is een veelbelovend formaat voor de elektronische verspreiding van documenten. PDF is afgeleid van de printerbesturingstaal PostScript, maar de opname van de lettertypen is teruggebracht tot alleen de fontnaam en de metrische informatie.⁷ Font Embedding is overigens wel mogelijk.

Daartegenover staan nieuwe mogelijkheden zoals Hypertext en de mogelijkheid tot annotaties en het doorzoeken van de volledige tekst. Door uitgebreide mogelijkheden tot compressie (onder andere LZW voor tekst en lijntekeningen, JPEG voor kleurenafbeeldingen en CCITT group 4 voor monochrome afbeeldingen) kan een PDF-bestand sterk in omvang worden teruggebracht. Bovendien is PDF een gepubliceerde standaard⁸; het staat andere bedrijven dus vrij om applicaties voor PDF te maken.

De schaalbare letters in een PDF-tekst blijven er bij inzoomen en uitzoomen goed uitzien (mits in outline). Zodra een PDF-viewer, zoals Acrobat reader, lettertypen tegenkomt die op het ontvangende systeem niet aanwezig zijn, zal het die proberen te substitueren door een vergelijkbare letter (hiervoor heeft het twee 'multiple master fonts' beschikbaar). Bij een afwijkende letter, Wiegert Tierie gaf het voorbeeld van een arabische letter, kan bij het samenstellen van het PDF-bestand een subset van de fontinformatie worden ingesloten, zodat de ontvanger het toch kan lezen ook al heeft hij die letter niet.

PDF zal vooral mensen aanspreken die, net zoals bij drukwerk, volledige controle over de uiteindelijke lay-out wensen. Acrobat kan het document 'beveiligen' tegen het uitprinten, tegen het aanbrengen van veranderingen, tegen het selecteren van blokken tekst en plaatjes (om ze elders te plakken) en tegen het toevoegen van annotaties. Natuurlijk kunnen deze opties ook worden opgezet. Hoezeer dit ook aansluit bij de wensen van diegenen die eigendomsrechten te verdedigen hebben, de eindgebruiker zal hier niet altijd even blij mee zijn. Hier en daar vroeg men zich af hoe sterk die beveiligingen zouden zijn.

³`\begin{picture}... \end{picture}`

⁴`\HTMLaddIMG{URL}`

⁵Arno Kemperman, L^AT_EX2HTML ervaringen, MAPS '95.1, pp. 69–73.

⁶Zie Arthur P. Smith, *An Introduction to HyperTeX*, MAPS '95.1, pp. 83–86.

Zie ook <http://xxx.lanl.gov/hypertext/index.html>.

⁷Ook de programmeerbaarheid, bekend van PostScript, is teruggebracht. Dit brengt een vereenvoudiging met zich mee en het vermindert het gevaar voor virussen.

⁸(Noot van Wiegert Tierie:) PDF is een gepubliceerd en gedocumenteerd document formaat. Hierdoor is het mogelijk dat andere ontwikkelaars het PDF formaat ondersteunen en extra functies aanbieden, zoals het automatisch aanmaken van hypertext links en inhoudsopgaven. PDF is dus *niet* voorzien van een trademark.

Wiegert Tierie liet tijdschriftpagina's zien die voor papier zijn vormgegeven. Om die goed te kunnen lezen, zullen de meeste mensen moeten inzoomen en de pagina heen en weer moeten schuiven. Hij vertelde dat de redacties speciaal voor het beeldscherm vormgegeven versies overwegen te maken. Dat brengt wel het onderhouden van twee versies met zich mee. Natuurlijk rees de vraag of blokken tekst niet eenvoudigweg opnieuw kunnen worden gerangschikt in overeenstemming met de positie op het beeldscherm. Zoiets is niet mogelijk. Bij PDF is de pagina in een grafische vorm gegoten; ze valt niet meer te converteren naar RTF of SGML. Over de discussie rond SGML en PDF zei Tierie diplomatiek: 'Het heeft onze aandacht'.

Met voldoening constateerde Tierie dat PDF in gebruik wordt genomen bij netwerkdiensten als Compuserve en America Online. Bovendien komt Netscape deze zomer met een release van de populaire WWW-browser die naast HTML ook PDF kan weergeven. Daarnaast wees hij erop dat PDF in de Grafische industrie steeds meer wordt gebruikt in het goedkeuringsproces.

10.5 Hans Hagen, Het produceren van intelligente teksten met T_EX

Het onderwijskundige bureau PRAGMA produceert opleidingsmateriaal, rapporten en handboeken voor zowel weergave op papier als voor interactieve weergave. Hans Hagen vertelt met name over de voors en tegens van het werken met PDF dat wordt gegenereerd vanuit T_EX. PRAGMA maakt de keuze voor deze twee formaten vanwege de de gegarandeerde vormgeving en de hoge grafische kwaliteit van de tekst. HTML valt af vanwege de beperkte mogelijkheden om tekst vorm te geven en de 'grote gevoeligheid voor fouten'. PRAGMA gebruikt DVIWINDO van Y&Y (commerciële T_EX-software) en Acrobat van Adobe.

De voorbeelden die hij laat zien, vallen op door hun sobere vormgeving, welke sterk afsteekt bij de bonte diversiteit van tijdschriftartikelen die de vorige spreker onder andere toonde. Daarbij spreekt Hagen zelfs van 'woeste vormgeving'. Hij spreekt de hoop uit dat de typografische traditie om duidelijk leesbare, tijdloze teksten te maken, wordt doorgegeven door de T_EX-gemeenschap aan de wereld van het elektronische uitgeven. Hij constateert daarnaast dat bij de ontwikkeling van PDF Desktop Publishing-programma's centraal hebben gestaan. Men is voorbijgegaan aan de mogelijkheden van programma's om pagina lay-out automatisch te genereren (zoals T_EX).

Op een 640 bij 400 pixels beeldscherm lijkt het alsof PDF nog verschillende onvolkomenheden heeft. T_EX toont hier

de positionering van grafische elementen nauwkeuriger dan PDF.⁹ Hypertext betekende bij versie 1.0 van PDF alleen het springen naar een pagina. Bij versie 2.0 kan men nu via een hypertext link naar een exacte view springen, maar de cursor kan op dit moment niet eenvoudig op een exacte plaats worden geplaatst. Verder mist Hagen de mogelijkheid om commentaar toe te voegen dat slechts op verzoek wordt weergegeven. De huidige Acrobat software behoudt de eenmaal ingeladen fonts. Om eventuele problemen bij de weergave te vermijden zette Hagen de Acrobat reader daarom telkens even uit voordat hij een nieuw document opvroeg.¹⁰ Ondanks deze kritische kanttekeningen, noemde Hagen Acrobat een 'gegeven de taakstelling heel knap en veelbelovend pakket'.

10.6 Ter conclusie, de mening van Hans van Mourik

Bij de meeste lezingen vormde T_EX/L^AT_EX (met andere woorden een redelijk gestructureerde tekst) het uitgangspunt, wat voor T_EX gebruikers normaal is.

In de alfa-wetenschappen ligt de zaak echter omgekeerd. Documenten worden meestal aangeleverd in een vrij ongestructureerde vorm zoals WP of WORD. De meeste gebruikers zijn nu eenmaal gewend om met deze tekstverwerkers te schrijven en zijn daar ook niet vanaf te brengen.

Veel mag mijns inziens worden verwacht van een nieuwe generatie tekstverwerkers (inclusief WP en MS) waarmee geschreven kan worden volgens een stijlblad (en een Document-Type Definitie) om de tekst vervolgens als SGML te bewaren. In dit licht biedt T_EX/L^AT_EX naast de bekende DTP-pakketten een mogelijkheid om de tekst goed op papier te krijgen. DTP is gebruikersvriendelijker, maar met T_EX/L^AT_EX kan men beter grote hoeveelheden tekst uniform vormgeven. Bovendien kan het vormgeven met T_EX verder worden geautomatiseerd. PDF is erg geschikt voor presentatie-doeleinden, voor archivering lijkt mij SGML meer geschikt.

De relatie tussen SGML met stijlbladen en T_EX/L^AT_EX zou nog eens nader aan de orde moeten komen, wellicht op de EuroT_EX'95 conferentie.

10.7 Enige opmerkingen van Hans Hagen hierbij

Ons bureau produceert alfa-teksten met T_EX. Ook dergelijke teksten hebben structuur. Mijns inziens is een stijlblad ongeschikt om tekst in te produceren. Zodra tijdens de productie wordt vertrokken vanuit de structuur, kom je altijd terecht bij systemen als T_EX. Je hebt typen, DTP en gestructureerd tekstverwerken. WP en WORD is typen met DTP trekjes. T_EX/L^AT_EX is gestructureerd tekstverwerken. Een intentioneel systeem (T_EX/L^AT_EX) laat zich slecht combineren met een WYSIWYG systeem. SGML is een output format, geen gebruikers-format.

⁹Wiegert Tierie merkt hierbij op dat PDF gebruik maakt van hetzelfde imaging model als PostScript, hetgeen zeer nauwkeurig is.

¹⁰(Noot van Wiegert Tierie:) Deze problemen zijn ontstaan doordat vanuit T_EX al font subsets worden gegenereerd. Hierdoor krijgt Distiller onvolledige fonts aangeleverd. De engineers schreven eerder ten aanzien van deze situatie het volgende: *In de PS file, T_EX has already subsetted a font (eg. cms10). When the file is distilled, Distiller can not detect that this is a subsetted font, and so it gets the name cms10 (instead of ABFFT+cms10 that Distiller uses when the Distiller itself does the subsetting). So, when you open 2 files that both use the same font (cms10), only the characters that are there in the first instance of that font are made available to ATM (or PFS). That means that the second opened file requests the cms10 font and ATM says: 'Oh, I already know that font.' The problem is that the second cms10 font has different characters than the first one.*

There is no way for Distiller to recognize an already-subsetted font.